e-ISSN 3060-5059
DOI: 10.67227

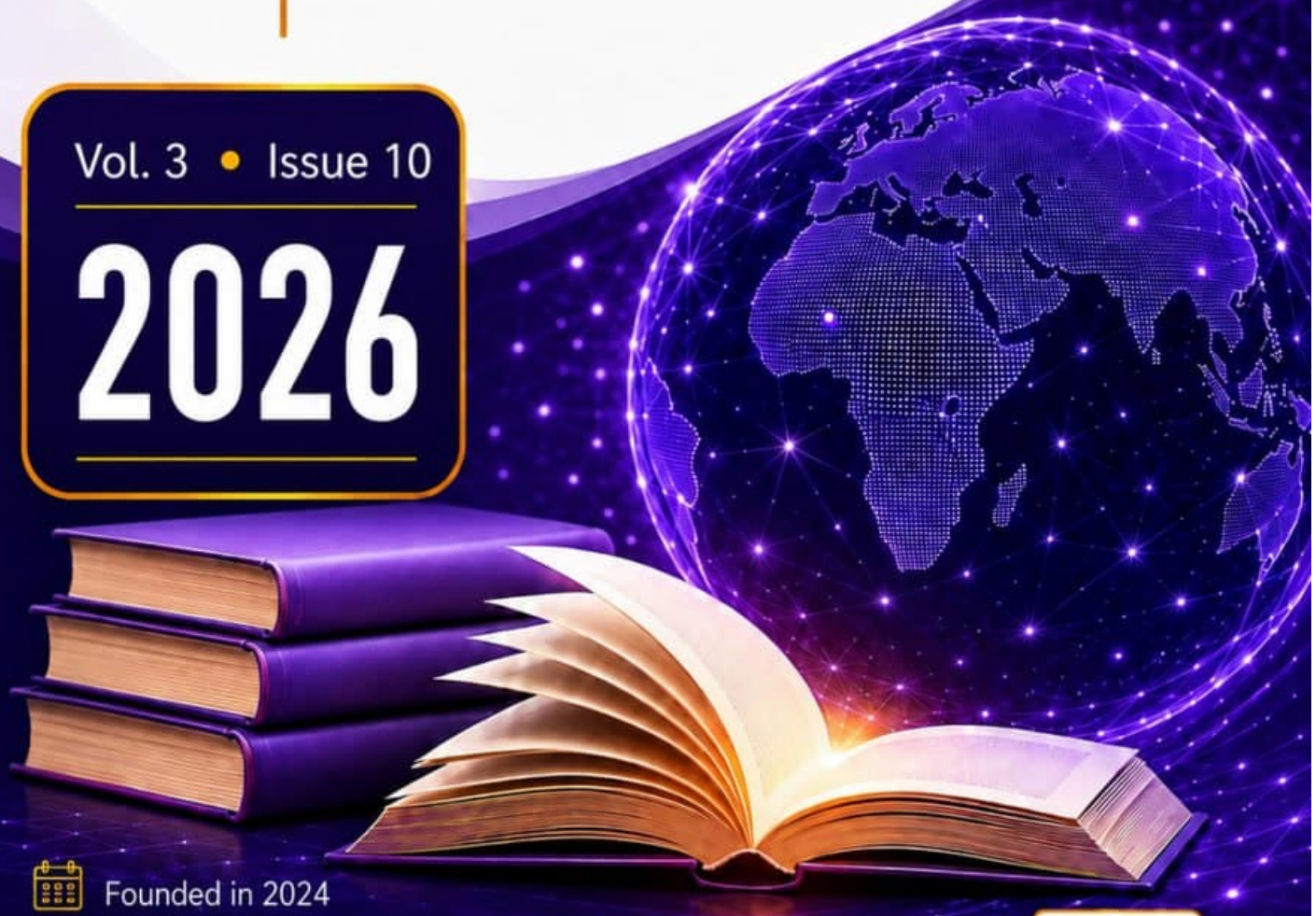
IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/tta8p992

SHUKUR XOLMIRZAYEV QISSALARIDA YOSHLAR OBRAZI VA IJTIMOIY MUHIT TA'SIRINING BADIIY TALQINI

Hakimova Dildora Farhodovna
Jizzax davlat pedagogika universiteti, o'qituvchi.
e-mail: hakimovadildora71@gmail.com **ORCID**: https://orcid.org/

Annotatsiya.
Ushbu maqolada o'zbek qissachiligida yoshlar obrazining yaratilish xususiyatlari Shukur Xolmirzayev ijodi, xususan, "Bukri tol" qissasi misolida tadqiq etiladi. Asar sarlavhasining o'zgarishi badiiy konsepsiyaning chuqurlashuvi sifatida baholanadi. Shaxs va muhit munosabati Ma'murjon hamda Sanam xarakterlarining tipologik qarama-qarshiligi orqali yoritiladi. Shuningdek, qahramon ismining semantik-onomastik jihati va psixologik detallarning badiiy vazifasi tahlil qilinadi. Natijada yozuvchi tarbiya omilini shaxs kamolotini belgilovchi asosiy ijtimoiy determinant sifatida talqin etgani asoslanadi.

Kalit so'zlar: yoshlar obrazi, shaxs va muhit, tarbiya omili, badiiy konsepsiya, onomastik tahlil, psixologik detal.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ ОБРАЗОВ МОЛОДЁЖИ И ВЛИЯНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЫ В ПОВЕСТЯХ ШУКУРА ХОЛМИРЗАЕВА

Хакимова Дилдора Фарходовна
Джизакский государственный педагогический университет, преподаватель.

Аннотация.
В статье исследуются особенности создания образов молодёжи в узбекской повести на примере творчества Шукура Холмирзаева, в частности повести «Букри тол» («Сгорбленная ива»). Изменение названия произведения рассматривается как свидетельство углубления его художественной концепции. Взаимоотношения личности и социальной среды раскрываются через типологическое противопоставление характеров Мамуржона и Санам. Кроме того, анализируются семантико-ономастический аспект имени героя и художественные функции психологических деталей. В результате обосновывается положение о том, что писатель интерпретирует фактор воспитания как основную социальную детерминанту, определяющую становление и развитие личности.

Ключевые слова: образы молодёжи, личность и среда, фактор воспитания, художественная концепция, ономастический анализ, психологическая деталь.

ARTISTIC INTERPRETATION OF YOUTH CHARACTERS AND THE INFLUENCE OF THE SOCIAL ENVIRONMENT IN SHUKUR KHOLMIRZAYEV'S NOVELLAS

Hakimova Dildora Farhodovna
Jizzakh State Pedagogical University, Lecturer.

Abstract.
This article examines the distinctive features of the portrayal of young characters in Uzbek novellas through the works of Shukur Kholmirzayev, particularly his novella Bukri Tol (The Bent Willow). The change in the title of the work is interpreted as a reflection of the deepening of its artistic concept. The relationship between the individual and the social environment is explored through the typological contrast between the characters of Ma'murjon and Sanam. Furthermore, the semantic and onomastic aspects of the protagonist's name and the artistic functions of psychological details are analyzed. The study substantiates the argument that the writer interprets upbringing as a fundamental social determinant shaping personal development.

Keywords: youth characters, individual and environment, upbringing factor, artistic concept, onomastic analysis, psychological detail.

Kirish. Badiiy adabiyotda yoshlar obrazini yaratish faqat muayyan yoshdagi qahramonlarning kundalik hayotini tasvirlash bilangina cheklanmaydi. Yosh qahramonlar orqali jamiyatning ma'naviy mezonlari, oilaviy munosabatlar, avlodlar o'rtasidagi bog'liqlik va davrning ijtimoiy ziddiyatlari ham ochiladi. Shukur Xolmirzayev nasrida bu masala alohida badiiy ahamiyat kasb etadi. Adib yoshlarning orzu-intilishlari, muhabbat kechinmalari, hayotiy tanlovlari, yutuq va xatolarini tasvirlar ekan, ularni o'z davrining ijtimoiy-ma'naviy muhitidan ajratmaydi. Shu sababli uning qissalaridagi yosh qahramonlar individual xarakterlar bo'lish bilan birga, muayyan muhitning ta'sirini o'zida mujassam etgan badiiy timsollar sifatida namoyon bo'ladi.

ISSN 3060-5059 (Online)

"Bukri tol" qissasi ana shu jihatdan muhim kuzatishlar uchun asos beradi. Asarda Ma'murjon, Sanam va Oyna opa obrazlari orqali tarbiya, halollik, mas'uliyat, insoniy qadr-qimmat va ijtimoiy muhitning shaxs kamolotiga ta'siri yoritiladi.

Qissaning markaziy muammolaridan biri — inson xarakterining shakllanishida tashqi muhitning o'rni. Yozuvchi qahramonlarni tayyor axloqiy hukm bilan baholashga shoshilmaydi; ularning xatti-harakatlari, nutqi, munosabatlari va ichki kechinmalarini voqealar davomida ochib boradi. Natijada kitobxon qahramonning bugungi holati ortida qanday bolalik tajribasi, oilaviy tarbiya yoki ijtimoiy ta'sirlar turganini anglaydi. Bu yondashuv asarning tarbiyaviy mazmunini kuchaytiradi: insonning ma'naviy qiyofasi tasodifan paydo bo'lmaydi, u uzoq davom etgan munosabatlar va tanlovlar natijasida shakllanadi.

"Bukri tol"ning dastlab "To'lqinlar" nomi bilan e'lon qilingani, keyinchalik esa boshqa nom bilan qayta ishlangani ham asar konsepsiyasini tushunishda muhimdir. "To'lqinlar" nomi davrda kechayotgan o'zgarishlar, ijtimoiy siljishlar va yangilanish jarayonlarini eslatadi. "Bukri tol" esa e'tiborni voqealarning tashqi oqimidan inson qalbida qoladigan izga ko'chiradi. Muhit o'zgarishi mumkin, biroq o'sha muhit ta'sirida shakllangan odat va qarashlar inson ruhiyatida uzoq saqlanib qoladi. Shu ma'noda sarlavha asarning falsafiy markazini belgilaydi.

Maqolaning maqsadi — qissada yoshlar tarbiyasi va ijtimoiy muhit munosabatini obrazlar tizimi, ramziy detallar hamda psixologik tasvir vositasida tahlil qilish. Ushbu maqsadga erishish uchun Ma'murjon xarakterining shakllanish omillari, Sanamning ruhiy tiklanish jarayoni, Oyna opaning axloqiy pozitsiyasi va "bukri tol" ramzining mazmuniy qatlamlari o'zaro bog'liq holda ko'rib chiqiladi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, qissada ko'tarilgan tarbiya, mas'uliyat, mansabdan foydalanish, loqaydlik va inson qadrini e'zozlash masalalari faqat muayyan tarixiy davrga xos hodisa sifatida qolmaydi. Ular shaxs va jamiyat munosabatini anglashda bugun ham ahamiyatli bo'lgan axloqiy mezonlarni yodga soladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Shukur Xolmirzayev ijodiga bag'ishlangan adabiyotshunoslik tadqiqotlarida adibning xarakter yaratish mahorati, hayotiy materialga munosabati va inson ruhiyatini tasvirlash usullari alohida qayd etilgan. U. Normatov yozuvchi ijodidagi yangilikni ta'kidlab, adib har gal masalaning yangi qirrasini kashf etishi va xarakter qalbining ilgari ochilmagan tomonlarini ko'rsatishini yozadi [1, B. 124]. Bu fikr "Bukri tol"dagi obrazlar tizimini o'rganishda muhim nazariy tayanch bo'la oladi: qahramonlar bir-birini takrorlamaydi, ularning har biri muayyan axloqiy-ruhiy holatni ifodalaydi.

M. Qo'shjonovning Shukur Xolmirzayev haqidagi xotira va kuzatishlarida "To'lqinlar" qissasining yozuvchi oilasi bilan bog'liq hayotiy materiallar asosida yaratilgani qayd etiladi [2, B. 11]. Ushbu ma'lumot qissadagi ayrim obrazlar va voqealarning hayotiy ildizlarini anglashga yordam beradi. B. Nazarov esa asarda o'smirlar hayoti, halollik, poklik va yosh xarakterlarning toblanish jarayoni qalamga olinganini ta'kidlaydi [3, B. 507].

Tadqiqotda, shuningdek, shaxs va ijtimoiy muhit munosabatiga doir qarashlar, oilaviy tarbiya masalasiga oid pedagogik mulohazalar ham nazarda tutiladi. R. Mavlonova, O. To'rayeva va K. Holiqberdiyevning pedagogikaga oid qo'llanmasida oiladagi tarbiyaviy muhit bolaning kamolotiga ta'sir etuvchi muhim omil sifatida izohlanadi [5, B. 33]. Bu qarash badiiy matnni pedagogik mazmun bilan tenglashtirish uchun emas, balki qissada aks etgan tarbiya muammosining ijtimoiy mohiyatini aniqlash uchun jalb etildi.

Maqolada matn tahlili, qiyosiy-tipologik, psixologik va kontekstual metodlardan foydalanildi. Matn tahlili obrazlarning nutqi, xatti-harakatlari va muallif qo'llagan badiiy detallarni o'rganishga xizmat qildi. Qiyosiy yondashuv Ma'murjon va Sanam xarakterlaridagi qarama-qarshi jihatlarni aniqlash imkonini berdi. Psixologik tahlil qahramonlarning ichki kechinmalari va ruhiy o'zgarishlarini o'rganishga, kontekstual yondashuv esa ularning xatti-harakatlarini davr hamda ijtimoiy sharoit bilan bog'liq holda talqin qilishga yo'naltirildi.

MUHOKAMA

Qissaning g'oyaviy-badiiy qurilishida Ma'murjon obrazi muhim o'rin tutadi. U bolalar uyida ulg'aygan, ota-onasining mehridan va oilaviy tayanchdan erta mosuvo bo'lgan yigit sifatida tasvirlanadi. Uning hayotida rais Karimov alohida mavqega ega: Ma'murjon bu mansabdor shaxsni o'ziga yo'l ko'rsatuvchi, hatto ota o'rnidagi inson deb qabul qiladi. Biroq Karimovning hayot tarzi, mansab vakolatidan shaxsiy manfaat yo'lida foydalanishi va qonunbuzarliklari Ma'murjon uchun salbiy namuna bo'lib qoladi. U o'zi ergashgan kishining xatti-harakatlarini tanqidiy baholamay, ularni odatiy hayot me'yori sifatida o'zlashtiradi.

Yozuvchi Ma'murjonni tug'ma yovuz yoki mutlaq salbiy qahramon sifatida tasvirlamaydi. Uning xarakteridagi nuqsonlar qanday sharoitda shakllanganini ko'rsatadi. Bu usul obrazni biryoqlama hukm qilishdan saqlaydi va mas'uliyat masalasini kengroq qo'yadi: tarbiyaviy muhit insonni shakllantiradi, biroq voyaga yetgan shaxs o'z xatti-harakatlari uchun javobgarlikdan ozod bo'la olmaydi. Ma'murjonning fojiasi shundaki, u o'ziga singdirilgan noto'g'ri qadriyatlarni me'yor deb biladi va ularni qayta ko'rib chiqishga ehtiyoj sezmaydi.

Karimovning qaramog'ida bo'lgan davr Ma'murjonning dunyoqarashida iz qoldiradi. Mansabdor shaxsga ko'r-ko'rona ergashish, uning topshiriqlarini so'zsiz bajarish va shaxsiy manfaatni ustun qo'yish yigitning axloqiy mezonlarini zaiflashtiradi. Shu jihatdan "Qush uyasida ko'rganini qiladi" maqoli qissa mazmuniga mos keladi. Biroq asar mazkur maqolni oddiy nasihat sifatida takrorlamaydi, balki uning hayotiy mazmunini qahramon taqdiri orqali badiiy jihatdan tekshiradi.

Ma'murjonning Oyna opa bilan uchrashuvi uning ichki qiyofasini ochadigan muhim bosqichdir. Dastlab u sodda, xokisor va ish izlab kelgan yigit taassurotini uyg'otadi. Voqealar rivojida esa uning xushomadgo'yligi, soxta itoatkorligi va xizmat mavqeidan foydalanishga moyilligi ko'rina boshlaydi.

Oyna opa va Ma'murjon o'rtasidagi ziddiyat qissaning axloqiy markazini tashkil etadi. Oyna opa uchun rahbarlik lavozimi, avvalo, odamlar oldidagi mas'uliyatdir. U ijtimoiy ta'minot idorasiga murojaat qilgan keksalar va yordamga muhtoj kishilarning vaqtini qadrlaydi. Ma'murjon esa rahbarning ovqatlanish vaqtini bahona qilib, tashqarida kutayotgan

ISSN 3060-5059 (Online)

cholni qabulga kiritmaslikka urinadi. Uning nazarida bu hol rahbarga hurmat ko‘rsatishdek tuyuladi. Oyna opa esa bunday munosabat ortida inson manfaatini mensimaslik borligini darhol anglaydi.

Mazkur epizodda yozuvchi uzun izohlar o‘rniga harakat va dialogdan foydalanadi. Oyna opaning choynak bandidan qo‘lini keskin tortishi uning ichki noroziligini jismoniy detal orqali ifodalaydi. “Chaqirib keling!” degan qat’iy buyrug‘i esa xizmat burchining mazmunini aniq belgilaydi: idora rahbari va xodimlari xalqdan ajralib qolmasligi, murojaat qiluvchini ortiqcha kuttirmasligi kerak. Shu kichik sahna orqali yozuvchi byurokratik befarqlikning kundalik ko‘rinishini fosh etadi.

Qissadagi korrupsiya bilan bog‘liq voqea ham Ma’murjon xarakterining mohiyatini ochadi. Nafaqasini muddatidan oldinroq olish niyatida idoraga kelgan keksa chol bilan suhbatda Ma’murjon yuz so‘m talab qilishga urinadi. U bu ishni yashirin jinoyat sifatida emas, go‘yoki idorada mavjud tartib sifatida ko‘rsatadi, hatto rahbar va boshqa xodimlarni ham bu “ulush”ga daxldor qilib tasvirlaydi. Demak, poraxo‘rlik uning ongida favqulodda holat emas, odatiy muomala shakliga aylangan.

Bu lavha muallifning korrupsiyani faqat moddiy manfaat bilan bog‘liq hodisa sifatida emas, balki inson tafakkurini buzadigan ma’naviy illat sifatida talqin etishini ko‘rsatadi. Ma’murjon o‘z qilmishini oqlash uchun tizimni ro‘kach qiladi. Biroq Oyna opaning munosabati bunday “odat”ning qonuniy yoki axloqiy asosga ega emasligini ko‘rsatadi. Yozuvchi shu tariqa shaxsiy mas’uliyat va ijtimoiy muhit ta’sirini bir-biriga qarama-qarshi qo‘ymay, ularning murakkab aloqasini ochadi.

Qissa nomidagi “bukri tol” obrazi asarning ramziy qatlamini belgilaydi. Tol tabiatan egiluvchan daraxt bo‘lsa-da, noqulay sharoitda o‘sishi natijasida qiyshayib, bukchayib qolishi mumkin. Bu tabiiy holat inson xarakteriga ko‘chirilganda, tashqi muhitning uzoq davom etgan ta’siri shaxsiyatda qoldiradigan izni anglatadi. Muhit almashishi bilan insonning ichki dunyosi darhol o‘zgarmaydi; ayrim odatlar va qarashlar chuqur ildiz otib, ularni tuzatish qiyinlashadi.

“To‘lqinlar” nomi ko‘proq davr hodisalari va ijtimoiy o‘zgarishlar oqimini ifodalasa, “Bukri tol” nomi shu o‘zgarishlar inson ruhiyatida qoldirgan asoratlarga urg‘u beradi. Bu o‘zgarish asarning badiiy konsepsiyasini aniqroq ifodalashga xizmat qilgan. Endi diqqat markazida faqat jamiyatdagi siljishlar emas, balki o‘sha siljishlar orasida shakllangan inson xarakterining ma’naviy holati turadi.

Ma’murjon ismining mazmuni ham obraz talqinida e’tiborga molik. “Ma’mur” so‘zi obodlik, farovonlik, shuningdek, boshqaruv va ma’muriy faoliyat bilan bog‘liq ma’nolarni anglatadi. Qahramonning ichki dunyosi esa bu ma’nolarga zid: u ma’naviy jihatdan obod emas, aksincha, nosog‘lom muhit ta’sirida egilgan. Ism bilan xarakter o‘rtasidagi bunday nomuvofiqlik badiiy kinoya hosil qiladi. Ma’murjon ma’muriy tizimning salbiy jihatlari — xushomadgo‘ylik, soxta itoatkorlik va ta’magirlikni o‘zida mujassam etadi.

Sanam obrazi esa qissaning boshqa bir ruhiy yo‘nalishini namoyon qiladi. U hayotda og‘ir yo‘qotishlarni boshdan kechirgan, biroq bu sinovlar uning ma’naviy qiyofasini buzib yubormagan yosh ayoldir. Otasining qatag‘on qurboni bo‘lishi oilada chuqur iz qoldirgan. Keyinchalik turmush o‘rtog‘i Umarjonning bevaqt vafoti Sanamni yana bir bor og‘ir ruhiy holatga soladi. Shunga qaramay, u hayotga qaytish, o‘z taqdirini mustaqil belgilash yo‘lini izlaydi.

NATIJALAR

Sanamning ruhiy holati tabiat manzaralari bilan uyg‘unlikda tasvirlanadi. Qissaning qish manzarasi bilan boshlanishi — sovuq, quruq havo, shamol va ko‘mir to‘la chelak kabi detallar — qahramonning ichki huvillashini anglatadi. Quyosh ko‘rinib turgani bilan havoning sovuqligi hayot tashqi tomondan davom etayotgan, ammo Sanam qalbiga iliqlik yetib bormayotgan holatni eslatadi. Tabiat tasviri shu tariqa oddiy fon vazifasidan chiqib, ruhiy portretning tarkibiy qismiga aylanadi.

Sanamning eridan ayrilgach, jamiyatdan chekinishi uning iztirobini atrofdagilar to‘liq anglay olmaganini ko‘rsatadi. Yaqinlari unga odatiy tasalli berishga urinadi, biroq bu so‘zlar uning ichki og‘rig‘ini bartaraf eta olmaydi. Oyna opaning ishga kirish va odamlar orasida bo‘lish haqidagi da’vati Sanamning hayotga qaytishida muhim turtki bo‘ladi. Kutubxonaga ishga kirishi uning ijtimoiy hayotga qaytish sari qo‘ygan dastlabki qadami sifatida talqin qilinadi.

Ma’murjon bilan munosabatlar Sanam uchun dastlab yangi umiddek ko‘rinadi. U Ma’murjonda o‘ziga o‘xshab hayotdan jarohat olgan, yolg‘izlikni his qilgan insonni ko‘radi. Biroq munosabatlar chuqurlashgani sari yigitning xushomadgo‘yligi, ichki zaifligi va samimiyatdan yiroqligi ayon bo‘ladi. Sanamning o‘z taqdirini o‘zi hal qilishga intilishi uning xarakteridagi mustaqillikni ko‘rsatadi. U sovchilarni yana yuborishni so‘rab, qarorini o‘z ovozi bilan ifodalaydi, lekin keyingi kuzatishlar uning tanlovga shoshilmasdan, insonning asl qiyofasini anglashga intilishini namoyon qiladi.

Tahlil natijasida qissada ikki xil tarbiyaviy muhit va ularning oqibatlari qarama-qarshi qo‘yilgani aniqlandi. Ma’murjon Karimov ta’sirida manfaatparastlik va soxta itoatkorlikni o‘zlashtirgan bo‘lsa, Sanam hamda Oyna opa halollik, adolat va insoniylik mezonlarini saqlashga intiladi. Bu qarama-qarshilik oddiy “yaxshi-yomon” ajratishdan kengroq: yozuvchi har bir qahramonning ruhiy tarixini ko‘rsatib, axloqiy tanlovning qanday sharoitda yuzaga kelishini ochadi.

Yana bir muhim natija — qissada yoshlar tarbiyasi faqat ota-onaning nasihati bilan belgilanmasligi, balki bolalar va yoshlar atrofida shakllangan kundalik munosabatlar, kattalarning amaliy xatti-harakatlari ham hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanidir. Ma’murjon Karimovning so‘zlaridan ko‘ra, uning amaliy hayot tarzidan ko‘proq ta’sirlangan. Demak, tarbiya namuna, muomala va ijtimoiy mas’uliyat orqali ham amalga oshadi.

Qissada Oyna opa obrazi ham muhim xulosaga olib keladi. U tashqi tomondan talabchan rahbar bo‘lsa-da, uning qat’iyati inson manfaatini himoya qilishga qaratilgan. O‘z oilasida qatag‘on fojiasini boshdan kechirgan, ruhiy jarohat olgan bu ayol adolatsizlikka murosasiz munosabatda bo‘ladi. U mansabni shaxsiy qulaylik vositasi emas, jamiyat oldidagi burch deb biladi. Shu jihatdan Oyna opa qissada insonparvarlik va ma’naviy sobitlik timsoli sifatida gavdalanadi.

Asarning badiiy ta’sirchanligi xarakterlar qarama-qarshiligi, ramziy sarlavha, dialog va psixologik detallarning uyg‘unligidan kelib chiqadi. Muallif qahramonlarning ichki dunyosini bevosita izohlashdan ko‘ra, ko‘pincha ularning muomala usuli, mayda harakatlari va boshqa insonlarga munosabati orqali ochadi. Bunday tasvir usuli kitobxonni

ISSN 3060-5059 (Online)

mustaqil xulosa chiqarishga undaydi.

XULOSA

Shukur Xolmirzayevning “Bukri tol” qissasi yoshlar tarbiyasi, shaxs va ijtimoiy muhit munosabati, insoniy qadriyatlarning saqlanishi kabi masalalarni chuqur badiiy talqin etgan asarlardan biridir. Qissada Ma’murjon, Sanam va Oyna opa obrazlari orqali bir muhitda yashash yoki turli muhitlarda shakllanish insonning axloqiy qiyofasiga qanday ta’sir ko‘rsatishi yoritiladi. Ma’murjonning taqdiri nosog‘lom tarbiya va salbiy namunaning oqibatlarini ko‘rsatsa, Sanam hamda Oyna opa obrazlari og‘ir sinovlar qarshisida ham insoniy mezonlarni saqlash mumkinligini tasdiqlaydi.

“Bukri tol” ramzi asarning asosiy g‘oyasini umumlashtiradi: inson ruhiyatida muhit qoldirgan izlar ko‘pincha uzoq saqlanadi. Shu bois yosh avlod tarbiyasida oilaviy muhit, kattalarning shaxsiy namunasi, halollik va mas’uliyatga asoslangan ijtimoiy munosabatlar muhimdir. Yozuvchi Ma’murjonni faqat ayblash bilan cheklanmay, uning shakllanish tarixini ko‘rsatadi; ayni paytda bu holatni uning xatti-harakatlari uchun javobgarlikni inkor etuvchi sabab sifatida ham talqin qilmaydi.

Qissaning bugungi o‘quvchi uchun ahamiyati shundaki, unda ko‘tarilgan loqaydlik, mansabparastlik, ta’magirlik va inson qadrini mensimaslik kabi illatlar har qanday davrda jamiyat ma’naviyatiga xavf tug‘dirishi mumkin. Asar yoshlarni mustaqil fikrlashga, atrofdagi salbiy ta’sirlarni tanqidiy baholashga, halollik va vijdon mezonlariga sodiq qolishga undaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Normatov U. Go‘zallik bilan uchrashuv. – Toshkent: Yosh gvardiya, 1976. – B. 124.
2. Qo‘shjonov M. Doim izlanishda // Sh. Xolmirzayev zamondoshlar xotirasida / tuzuvchi S. Xolmirzayeva. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2010. – B. 11.
3. Nazarov B. Shukur Xolmirzayev // XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1999. – B. 507.
4. Karimova Yu. A. Primqul Qodirov qissalarida ma’naviy-axloqiy muammolarning badiiy talqini: filologiya fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2005. – B. 56.
5. Mavlonova R., To‘rayeva O., Holiqberdiyev K. Pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi, 2001. – B. 33.
6. Xolmirzayev Sh. Saylanma. V jild: Qissalar. – Toshkent: Sharq, 2016. – B. 39, 45–46, 71.
7. Tavaldieva G. Shukur Xolmirzayev hikoyalarida voqelikni badiiy idrok etish prinsiplari: filologiya fanlari nomzodi dissertatsiyasi. – Toshkent, 2001. – B. 72–75.